

Bergen Offentlige Bibliotek/bokselskap.no, 2014

Nordahl Grieg: *Haabet* (1946)

Teksten i bokselskap.no følger 1. utgave, 1946, digitalisert av Bergen Offentlige Bibliotek som en del av prosjektet *Ånd eies av alle – Nordahl Grieg digitalisert* (<http://bergenbibliotek.no/nordahlgrieg>).

Teksten er lastet ned fra bokselskap.no

Nordahl Grieg

Håbet

1946

[\[Forlagets forord\]](#)

I

[Bjørnson](#)

[Henrik Ibsen](#)

[Fridtjof Nansen](#)

[Ved Nansens død](#)

[Til Johanne Dybwad](#)

[Johanne Dybwad](#)

[Til Roald Amundsens minne](#)

[Bergen](#)

[Sang til Vardø](#)

[Sannheten](#)

[«De blinde»](#)

[Håbet](#)

II

[Til ungdommen](#)

[Sommer i London](#)

[Fullbyrdelsen](#)

[Sprinterne](#)

[Pusjkins siste vilje](#)

[Spansk teater](#)

[En tysk arbeider](#)

[Det nye år](#)

[Til de arbeidsløses barn](#)

III

[Sjømannen](#)

[Den menneskelige natur](#)

[Viggo Hansteen](#)

IV

[Ode til en gresk vase](#)

[«Belle dame sans merci»](#)

[Kjærlighetens filosofi](#)

[God natt!](#)

[«Når du er gått –»](#)

[Til dig](#)

[«Mitt Fedreland – godnatt!»](#)

[Ambarvalia](#)

[1914-sonettene](#)

[Sankt Peter beretter en episode fra opstandelsens morgen](#)

[Forlagets forord]

Av de diktene som er samlet i denne boken, er «Sjømannen» her trykt for første gang. Det var Nordahl Griegs ønske at hverken dette dikt eller «Den menneskelige natur» (trykt i «Dagbladet» og «Politiken» 10. jan. 1946 den dagen De Forente Nasjoner møttes første gang i London), som begge er skrevet i 1942, skulle offentliggjøres før krigen var forbi. «Spansk Teater» har, så vidt vites, heller ikke vært trykt før. De andre diktene har vært offentliggjort ettersom de ble til, i aviser og tidsskrifter, mange i «Veien frem». De fleste av de oversettelser fra engelsk lyrikk som er tatt med, er hentet fra «De unge døde».

BJØRNSON

To skapere har verden. Den ukjente hvis: Bliv
har formet stjernetåker til jord og sjø og liv.
Men også den er skaper, den mann som sterk og øm
kan stirre mot det skapte og øke med sin drøm.

Slik var hans verk på jorden. Av skodden tung og rå
steg grønne, glade skrenter, fordi hans øine så.
Der lekte barn på tunet, gress bølget, bekker sprang!
Det dunkle skaperordet forvandlet han til sang.

Han gav til sommerkvelden dens lengselslyse skinn,
og bjerkens blonde smerte stod risset i hans sinn.
Hans uro blev til fjellet som over lave hus
drog dag og natt et veldig, forsterket ørnebrus.

Han jog som sol på sjøen sitt utferdseventyr,
så langt som hvite vinger om våre skiber flyr.
Men landet steg av havet, med stein i skumgrått driv,
og han sa: Ja, han elsket, og ordet blev til liv.

Hvor hentet han den styrken, som bar hans skaperverk?
Han kom jo fra sin elskte, ung, lysende og sterk!
Og den som favnet livet, det grenseløse, kan
vel ta i sine armer en del av det: Et land!

Alt liv, fra korn som grønnes til stjernekimers rum,
blev svaret på hans lykke, hans blods mysterium.
Hans vekst skjød opp fra vollen hvor døde slekter slet.
Barn tumlet gjennom gresset, og alt var evighet.

For han var alt som levet, om kulden hersket hård,
på evig vei mot lyset, den uendelige vår!
Og hver som krenket veksten, som trampet blomst og rot,
de hatende og golde, dem bar han våben mot.

Men hvor hans øine strålte, hvor ømt hans hjerte var
for hver som øket livet, han selv en mann og far.
Et vågsomt seil i stormen, gult korn mot evig sne...
Hans gjerning var den samme: at livet måtte skje.

Det landet som vi ser mot, fra hav til blåhvit fonn,
hvad var det før han drømte, hvad lever ved hans ånd?
Å unge mor, fortell det til barnet på ditt fang,
at meget som er Norge, begynte med en sang!

HENRIK IBSEN

Høit i den frysende eters øde
rider en rytter, isnende hvit.
Menneske, vig fra de evige stjerner!
Straffen skal storme fra frostbleke fjerner,
viljen og drømmen skal martres til døde –
rid ikke dit!

Ane de templer med måneglød-søiler,
dômer av stjerner, altre av ånd,
rider han mot, den ensomme rytter.
Skalv der en lengsel mot snelandets hytter,
strammer han bare de blodige tøiler
hårdt i sin hånd.

Videre må han, videre lider han,
truende, trossige, veldige sjel!

Lykke og liv blev han dømt til å bôte:
bare en dødsmaskes marmor kan møte
dypenes isblikk; levende rider han
hesten fra Hel.

Evig det store skal skapes i smerte!
Alt skal du ofre! Hva skal du nå?
Spør ikke, håp ikke! Bøi dig for kravet:
Atlantis blir nådd, når du synker i havet!
Ser du Jehova, o hungrende hjerte,
skal du forgå!

Men i sitt frysende favntak han kryster
lik av en lykke, i tryglende trang.
Blodet som brente, skriket i sjelen
stivnet; men stilt som en vårdrøm i telen
ånder et sus fra velsignede kyster,
Solveig, din sang.

Videre, videre! Aldri tilbake!
Templene kaller... Rid, rytter, rid!
Å ensomme hjerte, som aldri har veket
aldri har bøid sig for Bøigen og sveket, –
strål med din kulde for oss som er svake,
herd oss til strid!

Frysende skinner det store og sanne!
Varme har titt klekket øgler av nid!
Du dødning deroppe! Sumpen er lunken,
hat er på jorden, himlen er sunken!
Så merk da med offerets islys vår panne –
rid, rytter, rid!

FRIDTJOF NANSEN

En mand stod op. En lysning faldt
som is og flammer over alt.

Ham kjendte vi! Så korstog-ren,
så høvdingsterk var bare en.

Her speidet længtende et land,
da steg han frem av mørkets tid,
og lyset var en baunens brand:

Stå op og strid!

Å norske ungdom – følg ham frem!

Stå op til strid! Til strid mot hvem?

Det vet vi jo: I dåd og skrift

her mørkner hat, her tærer gift.

Så saml oss da – vi er parat – – –

Hans isblikk vender sig og ser:

Den som er god, skal hate hat,
og ingen fler.

Det er til større strid end *den*,

han kalder våre unge mænd.

Det er til strid mot eget sind

hans flammesverd har vidd oss ind.

Hans liv skal blænde *vårt*, som skam –

i sorg og længsel skal vi si:

Vi kjender ham, vi elsker ham,

men hvem er vi?

I tåkeheimen, rå og vild,

to ting han lærte: is og ild.

Han gikk mot stormen. Føik og kôv
sin dype viljefure grov.

Hans kraft blev spændt av strenge mål,
han hentet styrke av forlis.

Hans viljes stål mot stormens stål
og is mot is.

Han lærte mer. Mot kuldens gys
han så ett vern: *sin* ild, *sitt* lys.
Å, sind mot natten, kald og arm –
bli tifold strålende og varm!
Han dyrket ilden til den gav
den største flammen verden vet:
Den brændte over fjerne hav –
barmhjertighet.

Så døm i lynet av hans sverd
vår egen kraft, vårt eget værd.
Når spændte vi vår viljes stål
mot høie, smertelige mål?
Når brændte vi mot ett: *at gi*,
vår ild, vårt lys mot stormens veir?
En slekt på film, en slekt på ski
er alt vi er.

En slekt på film ... På flukt hver kveld
fra livets dådsprakt for oss selv.
Her elskes kvinder, mandfolk slåss – – –
To kroner koster livet oss.
Men der er håb: en slekt på ski!
Her er vår egen kraft som flyr,
lik stål og sang, her suser fri
vårt eventyr!

Men *hvorfor* kraft og helsebot

og styrkens drømmeløse mot?

Det er *det største* en kan si
om slekten vår: den går på ski!

Det er jo *alt* vi vil og kan
som slænges ut i sol og sne.

Men intet folk og intet land
blev frelst ved det!

Han gikk på ski! Så lær av ham!

Med åndens byrde gikk han fram.

For dådens drøm, for Norges flag ...

Han visste hvorfor, natt og dag.

På birkebeinerfærd han fór
med Norges kongsbarn over fjeld:
han bar en fremtid i sitt spor
mot isgrå kveld!

Han gikk på ski... Nu er det oss.

Ta byrden op i hellig tross.

Hver evne som vi har og vil –
hærd den til stål, glød den til ild!

Bli ånd, bli menneske, bli mand,
bli viljen gjennom mørkets tid.

Saml først vårt sind. Saml så vårt land.

Det er vår strid.

Nu er det oss! Mot stormen blind
brøit løipen i vårt eget sind.

Og stuper vi, hent kraft hos en
som gikk der før, mens natten hven.

For over øde fjeld og hei
vi skimter foran oss en mand.

Hans spor skal føre ind til dig,
vår fremtids land!

VED NANSENS DØD

Så sluknet han, i vårens lys,
og stille lå han, blek og stiv.
Men i den stund da alt blev stumt,
steg smertelig en sang om liv.

Der løftet sig fra landet vårt,
fra nakne skjær og sølvgrå hus
og unge akres lyse vekst,
et overjordisk vingesus.

Før drømmen om ham i vårt sinn
sov stilt som hvite fuglefjell,
men da han døde, steg et brus,
som fylte hav og land mot kveld.

Han som vi elsket, reiste sig;
hans ungdoms dåd, hans manndoms glød
falt på vår sjel som vårens sol,
og alt var liv og intet død.

Hvad døden krever, gav han før;
for den som setter livet inn
mot is og natt og undergang,
dør døden i sitt eget sinn.

Men gjennom tåkeheimens gru,
hvor stormen føk og mørket seg,
brant mannens vilje som et lys,

og natten falt, men lyset steg.

Slik har han verget sig med lys,
på dødens mørke vei mot nord,
men lyset blev en verdens lys,
da han igjen så hjemmets jord.

En regnbue, i tårer brutt,
ved kornets gull og gressets grønt,
en flamme av barmhjertighet,
fordi hans liv var ungt og skjønt.

De fjerne folkeslag i nød
kom hungrende og nakne hen
til flammen, der den ensom brant,
og de har varmet sig ved den.

Og i de unge mødres nynn
og barn i lek, langs Volgas siv,
er han, den døde, ennu med,
og smilet deres er hans liv.

Men vi, hans folk, skal kjenne ham
i drøm og dåd og øines glans
mot det han elsket; akrens lys,
de fjerne snefjell – alt er hans.

Nu er han død. Nu lever han
som våren selv; for hjertet vet
at bare han som *gir*, har liv,
og bare han har evighet.

TIL JOHANNE DYBWAD

Grå ligger Oslo bak skodden;
Bak dimmede, matte glass
flyter det store akvarium,
svømmer det norske parnass!
Her glinser de evige flyndrer
rundt i sin vassgrå ring
og hilser hverandre med snuten
i blasse, langsomme sving...

Da lynet et lys ned i dypet,
en gnistrende sprøit av ild!
Det glitrer av blånende bølger –
er *havet* likevel til?

Er ikke gråheten kunsten –
akvariet verdens rum?
Men sjøen går blå derute
med solskin og blæst og skum!

Hun er det lyset som tænder,
hun er den drømmen om hav.
Hun er det spillende nordlys
og solgullets bløte rav.

Hun er den blåsende latter,
dæmonenes blodrø veir,
men allermest: flammen av ungdom,
det er det under hun er!

Vi som er unge mot hende,
føler kanhende en kveld
anende: *nu* var vi unge!
et stjerneskudd gjennom oss selv ...
Men *hun* eier tusende stjerner,

et dryssende stjernegry,
som springer lik en fontæne
fra sinnet, påny og påny!

Grå ligger byen bak skodden ...
Venner, hvad venter vi på?
Gli inn i det store akvarium,
bli grå, bli avholdt og grå!
Da skjærer et lys ned i dypet,
en stormende solgangsild,
som bruser i blæst og bølger
at *havet* — havet er til!

JOHANNE DYBWAD

Prolog ved 50-års-jubileet.

Hvor ofte er det sagt at scenens spill
selv i sin velde, hører *nuet* til!
Jernteppet går. Kulissen bringes bort.
Teatersalen ligger tom og sort.

Alt som i farver, skrift og sten er skapt,
kan vidne evig. Må vår kunst gå tapt?
Her er vårt liv. Slik er det godt. Vi vet:
gold er triumfen over evighet.

En oldtidsdikter tegnet livets drag
som hat og vold, og alt er ens idag.
Intet går fremad, la oss hylde ham!
Men evig kunst kan være evig skam.

Vårt eget nu! Vårt håp, vår drøm, vårt blod!

Vi stjeler intet fra en ny slekts tro.
I dette livet er vi med og bygger,
og intet evig verk skal kaste skygger.

Det skapte lever. Her i nuets rum
står nuets seirende mysterium.
Et byggverk reiste hun, spent av geni.
Men hvad er stoffet det skal leve i?

Edelt som marmor, skiftende som ord,
så vekt som vann og groende som jord,
slik er det stoff hun tok i sine hender.
For det er menneskinn. Ja: *dere*, venner!

I deres sinn, av deres håp og kval,
har hun fått reist sin drømte katedral.
Var deres hjerter utbrente og øde,
har deres ansvar for et verk som døde.

Selv gav hun alltid. Blod og nerver sang:
bygg nu! det finnes ingen annen gang.
Av tankens makt og lidenskapens brenning
steg buone tilværs i lys og spenning.

Det er en kunst som elsker å «forstå».
Hun ikke; uforsonlig gikk hun på.
Hun er en ild, en bitter blest som renser,
og mot og sannhet har fått større grenser.

Et under er hun! Gjennom femti år
stod vestenværet fra en salt, ung vår.
Sol glitret over bølgene i lek,
og stormen mørknet til, og sjøfugl skrek.

Hun bringer rummets store åndedrag.

Fyll dine lunger lykkelig idag!
Gi videre til slekten hennes verk,
fordi du selv blev mere sann og sterk.

Da skal hun evig høre nuet til –
i alt hun øket: storm og lys og ild.
Vær henne verdig, venner! For vi krever
av *dere* at Johanne Dybwad lever!

TIL ROALD AMUNDSENS MINNE

Ny rykker timen atter nær
da han blev tatt av hav og rum.
Når trengte vi ham slik som nu?
– hans hjertes stolte, rene sum.

Erkjennelse og *mot* – det var
hans åndedrag i alle år.

Fyll lungene med samme luft,
med viljen: han skal være vår.

Erkjennelse. I voldens tid
da ånd blir drevet med gevær
til fangeleiren, – husk *hans* ånd,
som alltid vilde vite mer.

Og mot. I denne heltetid
av giftgassdåd og bombedrap,
står ødemarkens mann hvis mot
var fred og fellesskap.

Hvad skapte han? Hvad blev igjen
av ørnefluktens dåd og drøm,

av mannens bitre, ville kamp
mot is og hav, mot luft og strøm?

Liv blev igjen! For ødets gru
og stormens ubønnhørighet,
som alltid måtte drepe før,
kan mestres av den ånd som *vet*.

Når uværs-varslet nu går ut,
og hjem blir spart for kval og nød –
da skal vi minnes dette mot,
som tjente livet til sin død.

Hans død! For evig går hans flukt
mot stormen hvor han styrtet ned,
fordi han vilde redde liv
og hjelpe mennesker som led.

Nu styrer *verden* ut i storm,
mot dagning eller siste reis.
Men kan vi følge slike mål,
glad kan vi styrte, underveis.

BERGEN

Med Nordsjøen ved huset – mot havets salte blest
som sprengte døren åpen, gikk veien vår mot vest!
Å store sang av frihet som vidde livet inn!
Men bak den sangen ventet en stillhet i vårt sinn.

Et sus av regn som sivet mot elv, mot vågrønn eng,
et vær av vekst og mildhet og evig sammenheng.
Som dalen her, så slekten; ja, her kan livet si,

der finnes noget større enn det å være fri.

Den våte, milde vinden står om oss som et hjem,

den kjente slekter før oss; nær bringes vi til dem.

Som evighet, som mening vi føler livet gro,

fordi den vinden strøk oss, og trær og fjell forstod.

SANG TIL VARDØ

Mot havets stride austenvær

står øya gold og øde.

Her finnes ikke håp for trær

og jord gir ikke grøde.

Men mellom stein slo slekten rot,

der ingen dvergbjørk stod imot.

Hvor stort og tappert mensket er

som reiser sig mot ødet.

Alt liv vi ser har slitets menn

fått vristet ut av døden.

Men det de selv stod med igjen

var ofte nakne nøden.

Og ikke nok med storm og slut:

i havnen ventet fremmed fut.

Og arme drar de ennu ut...

Men disse menn er *Norge*.

De holder her en grensepost.

Med sine arbeidsnever –

de verger liv mot ødets frost,

de gjør at landet *lever*.

Når vinternatten velter frem,

står lys imot fra deres hjem;
og det er tid å lønne dem
hvis liv er landets grense.

Hvor dyrekjøpt er dette land –
der sommerhavet vugger
med lyset fra soleigul strand
og kvite barnelugger.

Og sverm av sjøfugl blir hernord
til luftens eget blomsterflor,
og nyskapt ligger håpets jord
i midnattsolens under.

SANNHETEN

Til Egede-Nissen.

Den som forstår, med vredens glød,
at rikdom bygges op på nød,
han vet hvad sannhet er.
Usant blir alt, en løgnens tid
mot det: å kalle op til strid
de undertryktes hær.

Du skjønte sannheten! Fra nord
hvor folket svalt i stormens spor
steg krav om menskeverd.

Ditt ord blev flamme hvor du kom:
bli oprørske av fattigdom,
smi lenkene til sverd!

Man sa til dig: se dig omkring,
livet har kanskje *andre* ting...

Du visste bedre selv.
Alt overskudd, alt skjønt er rov,
før der er skapt en større lov,
hvor ingen mann er trell.

Vår frihets juni, lys og blond,
gav du din glød. Frihetens ånd
blev til ditt åndedrag!
Og himlen sprengetes, høi og fri,
et rum for dig å puste i,
en rød oktoberdag.

Klart lød ditt ord. Hardt gikk du på.
Du evnet aldri å forstå
forsonlighetens menn.
Vårt hjertes ild skal herde stål.
Fordi vi har så *store* mål,
må vi ha langt igjen.

Blåøiet står du, varm og sterk,
ombrust av ditt befrierverk:
rettferdighet skal skje!
Fra dette land, fra fjerne land
vi hilser dig – vår første mann
i sannhetens armé.

«DE BLINDE»

Prolog ved de blindes uke.

I.

På vei mot en blodig avgrunn,
drevet av hat og griskhet
i mørke fortvilete horder, –
hender det menneskene stanser.

Frysende står de i natten,
i kval for den dom de har skapt sig.
Ingen har villet det: Angsthvite
hvisker de: vi er blinde.

*Å dere som mistet synet
tilgi dem hvad de sier.*

Ikke har dere fortjent det, at angst og hat
kalles blindhet,
dere som går i livet
med klarhet og ro og visdom
og mer enn noe: med mot.

II.

Ett mot skal vi evig elske.
Ikke det motet som dreper,
som durer med død under himlen
og taler til vergeløse
med bomber og giftgass: motta
vårt vennskap eller din død!

Ikke det motet. Men livets
skapende mot skal vi elske,
det som erobrer fra døden
og seirer mot overmakten,
det stolte, smilende motet!

Dere kan lære oss det.

En dag i et håbløst mørke
begynner dere å kjempe.

En bøiet fange i cellen,
dømt å erobre verden. –
det er den blindes kamp.

Murene kan ikke stormes.
Der er bare én lov: *å ville*,
ville til murene viker.

Bare ett lys er i natten,
et hjertes brendende mot.

Strål hjerte! Skumringen sprer sig,
bleke konturer kan skimtes.
Nu stiger de frem — det er dag!
Det er friheten, det er verden!

III.

Idag ber de blinde om hjelp.
Ikke for å bli støttet,
men for å kunne gå
friere, ingen til byrde.

De ber at du vil *forstå*
kampen før de har seiret.

Å seende! hvis du synes
at dine øine har elsket –
elsket solhvite snefjell,
onger som leker i sjøsprøit,

en kvinnes bøiede ynde, –
da hjelp dine blinde brødre.

Så går vi videre sammen.

Her er min hand, min bror.

Men *du* får hjelpe tilbake, –
lær oss det smilende motet,
lær oss en vei av klarhet, –
lær oss å *se*!

HÅBET

Prolog ved Radiumfondets møte i Aulaen 4. mai 1931.

Nu er det underet skal skje på jorden,
nu seirer håbet.

Ja, gjennom alt som lever, strømmer håbet:
det spede gresset, knoppene som grønnes,
de unge pikene med løv i armen,
og mødrene smilende mot barneøine,
alt håber!

Men gjennom lykken stiger det et angstrop,
et smertestønn, et liv som har fått dommen:
at det er håbløst;
en mann som elsket, drømte, stred for sine,
men nu alene med et evig ekko,
at det er håbløst.

Og hun, hvis sjel var håb, den unge moren, –
som nylig strålte mot det liv hun fødte,
hun håber ikke mer; hun bærer i sig

en annen byrde, voksende og grufull. –

Å liv der ute –

med løv og fuglesang og sol og latter –

blir ikke all ting ondt og uten mening,

når mennesker iblandt oss som vi elsker,

får myrdet håbet?

Men vi som går i strålene fra livet,

har makt å sette alt av lys mot mørket,

har makt å rette strålene mot døden.

Nu er det *vi* som skal si skaperordet –

den ensomste og svakeste kan si det –:

bli lys, bli håb!

For hver av oss kan gi sin skjerv til lyset,

kan bli en del av vårens seir på jorden,

en del av *håbet*!

II

TIL UNGDOMMEN

Kringsatt av fiender, gå

inn i din tid!

Under en blodig storm –

vi dig til strid!

Kanskje du spør i angst,

udekket, åpen:

hvad skal jeg kjempe med,

hvad er mitt våpen?

Her er ditt vern mot vold,
her er ditt sverd:
troen på livet vårt,
menneskets verd.

For all vår fremtids skyld,
søk det og dyrk det,
dø om du må – men:
øk det og styrk det!

Stilt går granatenes
glidende bånd.
Stans deres drift mot død,
stans dem med ånd!

Krig er forakt for liv.
Fred er å skape.
Kast dine krefter inn:
døden skal tape!

Elsk – og berik med drøm –
alt stort som var!
Gå mot det ukjente,
fravrist det svar.

Ubygde kraftverker,
ukjente stjerner –
skap dem, med skånet livs
dristige hjerner!

Edelt er mennesket,
jorden er rik!
Finnes her nød og sult,
skyldes det svik.

Knus det! I livets navn
skal urett falle.
Solskinn og brød og ånd
eies av alle.

Da synker våpnene
maktesløs ned!
Skaper vi menneskeverd,
skaper vi fred.

Den som med høire arm
bærer en byrde,
dyr og umistelig,
kan ikke myrde.

Dette er løftet vårt
fra bror til bror:
vi vil bli gode mot
menskenes jord.

Vi vil ta vare på
skjønnheten, varmen –
som om vi bar et barn
varsomt på armen!

SOMMER I LONDON

Whitechapels bleke unger
gisper i heten: «mor
kommer vi aldri på landet?»
«Vent til du engang blir stor.
Da skal du komme på landet,
om du er fattig og lav,

og se på det grønne gresset
over en skyttergrav.»

FULLBYRDELSEN

Tribunene hylder i jubel
den seirende unge atlet:
lemmers og lungers styrke,
kroppens fullkommenhet.
Dog venter på denne ungdom
en ennu større bedrift:
timen da lemmer skal smaddres
og lungene druknes i gift.

SPRINTERNE

Niggeren Owens sprinter,
germanerne stuper sprengt.
Det blonde Stadion undres,
og Føreren mørkner strengt.
Men tenk da med trøst på alle
jødiske kvinner og menn
som sprang for livet i gaten –
dem nådde dere igjen!

PUSJKINS SISTE VILJE

I.

For hundre år siden falt i duell
den russiske dikter Pusjkin,
kammerjunker hos tsaren.

Hele St. Petersburg kjente ham
når han kom med sin unge hustru
hver kveld på et nytt ball.
Tsaren forlangte hans nærvær.

Det var så *morsomt* å se ham
mørkt lenet op mot en søile –
trossig som et av hans egne dikt
mens dansen glitret omkring ham.

Han hadde skrevet om friheten
og egget avsindig til oprør;
fem av hans venner blev hengt,
andre sendt til Sibir.

Men tsaren var nådig mot ham.

Den oprørske kaltes til hoffet.
Herskeren ønsket å opdra ham
hver kveld på et nytt ball.

Hadde han drømt om folket?
Dikter, hvad vet det om skjønnhet?
Hvad annet er massenes arbeid
enn fundamentet for søiler?

Kjenner det kjærligheten?
Javel, i den snekolde natten
kryper to skinnbylter sammen...
Men se! hvor de dansende møtes
og viker i gåtefull ynde –

forfinelsen over din hustru,
den blyge og eggende leken
som kreves, før hun bedrar dig –

Pusjkin, her er du hjemme!
Nådig og god er tsaren
som skjenket dig fullkommen frihet.
Her kan du stå mot din søile,
mens andre dør i Sibir.

Her kan du stå mot din søile
til den blir marterpelen
og ringdansen jager omkring dig,
seirende, smilende hvisker de:
frihetskjemper og hanrei.

Så bryter fra den benådede
et hest skrik en kveld
mot en av de tusen han hater,
ydmykelsens, skammens, befrielsens skrik.
Duell

II.

En tidlig vintermorgen.
Frostrøk over sne.
Hvit stiger ånden,
livets ånde,
fra to menn som står
på tredve meters avstand
med løftede pistoler.
Et skudd.

En hvit røk.
Dødens ånde
puster op fra et pistolløp.
Pusjkin er falt.
Dødelig såret
ligger han på den røde sneen
Det er slutt.
Det er ute med ham.

Men i en dødståke
ser han den andre,
det er ikke lenger en mann,
det er fornedrelsen, undertrykkelsen,
det er uretten
som står der og lever.

Ikke hvile nu.
Ikke søvn.
Døende
med underlivet splintret
kravler han op på knærne.
Han har sitt skudd igjen,
han tvinger hånden til å bli rolig,
mens smerten sliter ham i filler.
Blødende i sneen reiser han sig op:
ennu ikke!
Det er ute med ham,
men døende blir han *Pusjkin*,
døende blir han kampen.
Alt som er ham
blir rettet ut av den ville viljen,

hans sang, hans liv, hans død
blir siktet inn,
udødelig, mot skjenselen.

Han blir sitt folks hjerte
gjennom hundre år.
Under kosakklansene,
i hungersnød,
i borgerkrig,
blødende i sneen
reiser folket sig op:
ennu ikke!

Hans sang
er blitt handling
idag i hans folk,
som bygger sin frihet
med Pusjkins blodige vilje.

SPANSK TEATER

Det er et teater bak fronten.

Natten står svart og rå
omkrig en naken tribune.

Et søkelys settes på.

I skyttergravs-projektørens
skjærende hvite ild
stiger en *annen* flamme
brennende stolt og vill:

Menneskets trossige vilje,
kunstens kjempende ord

gløder i dette teatret
på Spanias blodige jord.

Unge milits-soldater,
tusener slitte menn
føler ny tro i sitt hjerte,
før de skal slåss igjen.

De er ikke lenger så ensom,
ødet er ikke så koldt.

Det som de hører fra scenen
vidner: *at fronten blev holdt.*

Fjerne land og århundrer
sier det i sin sang,
Aischylos, Calderon, Schiller,
Pusjkin, Romain Rolland,
den frie stridende tanken,
rettferdets høie krav
kjemper usynlig med dem
i deres skyttergrav.

Vi i vårt land er skånet.
Vi går i vår trygge fred.
Krev derfor mer av ditt hjerte,
fordi du ikke er med.

Hjelp dine spanske brødre,
gi dem som takk din hand.
De holder den fronten *du* tror på:
Menneskets frie ånd!

EN TYSK ARBEIDER

Dikt til Arbeidertribunens 1. mai-fest, 1937.

Det er kveld.

Han har vasket sig efter arbeidet og spist.

Han er blitt sittende ved bordet,

trøtt, bøiet.

Drønnet av storbyen dirrer i vinduet.

I rummet ved siden av suttrer en unge.

For tre uker siden hørte han menn storme dit inn.

Han satt som nu

her ved bordet,

kanskje med knyttede never,

og gjorde ingenting.

Blodig og bevisstløs haltes en mann ned trappene,

Gustav, kameraten hans.

Ham selv har de ikke tatt.

Han var flinkere

til å holde ansiktet lukket

og hatet på plass,

stumt,

i hjertet.

Så sitter han her, trygt,

og hører ungen til den nye leieboeren suttre,

mens timene går.

Dette er da fred?

Er det annet å ta sig til?

Hvorfor skal han gå ut,

ut til en verden som ikke er hans?

Bedre å sitte her

og glane på den grå, skittne veggen.

Den sier ihvertfall sannheten,

for helvete.

Sånn var det det gikk.

De tapte,

han og kameratene;

alt de trodde på

tapte.

Og ute i verden

taper de også.

Avisene,

radioen

sier det hver dag.

For kort eller lenge,

det vet ingen.

Nu er det å stå dagen lang ved maskinen

og la kreftene bli pint ut av kroppen,

uten et håp,

uten en drøm.

Veggen derborte er ikke dum;

grå og skitten

forteller den om det livet som venter ham.

Hvad er klokken?

Tre timer har han sittet her.

Slik er det kveld etter kveld.

Han reiser sig og slår radioen på,

kanskje er det musikk,
noe å flykte til,
noe å lyve sig vekk i.

Nei.

En stemme brøler ut i eteren
om hvordan alt han håpet på
dagstøtt knuses i verden.

Han vil ikke høre mer,
det er sant kanskje,
de sier det samme hver kveld

Han begynner å skru vekk
fra den rå skingrende røsten som håner ham,
da hører han en annen stemme
som stiger og blir sterkere,
hvad er det den sier?

Det er deres eget ord den sier,
midt i Berlin:

Genosse,
kamerat.

Manden som lytter
hvitner,
det ordet blir de pint for og slått ihjel for,
han demper ned radioen,
men stemmen hvisker til ham,
og han hvisker tilbake:

Genosse,
kamerat.

Det er bølgelengde 29,8
som taler over et stumt og kuert land

og dette er dens ord:

«Vi taper ikke, vi seirer.

Slo de oss ned i blod
en ting kan de aldri drepe:
vårt hjertes brennende tro.
Dette er Tysklands stemme,
kamerat, den er også din,
millioner er med oss, – *husk det*,
før de får peilet oss inn!

Hver aften fra nu skal vi sende,
vi er kanskje hundre menn,
og gripes de niognitti,
skal én bli bestandig igjen.
Og dør også *han* – kamerater,
husk dette vi har å si:
vi taper ikke, vi seirer,
vår tro skal kjempe oss fri.

Vi vil ikke ut for å drepe
livet på jorden er ett.
Grønt står kornet i solen
på markene i Sovjet.
Det er våre brødre som bygger
sitt frie, rumslige hjem,
de taper ikke, de seirer,
og vi står sammen med dem.

Nu blør de frie i Spania.
Tyskere myrdet dem ned.
Men Junkersflyenes ofre

er dem vi er landsmenn med.

Hilsen og mot til alle
som kjemper frihetens strid!

De taper ikke, de seirer!

Fascismens grav blir Madrid.

Nu er Gestapo på sporet,
men lytt hver eneste kveld.

Vi skal bevæpne dere
med *sannhet* – bruk våpenet vel!

Vi taper ikke, vi seirer.

Vi sender ikveld fra Stettin,
imorgen kanskje fra München,
eller – hvem vet? – fra Berlin.»

Stemmen er borte,
hujende Hitlersendere
døiver den.

Men en mann står tilbake,
med et nytt lys over sitt ansikt,
på et fatt'lig rum i Berlin,
det er videt ut,
det er verden.

«Vi taper ikke, vi seirer.

Hver den må seire som vet
at selv i det dypeste øde
fins ikke ensomhet.

Ukjente kamerater
er med oss der hvor vi går,
en hær, som kjemper på jorden
til engang den er blitt vår.»

DET NYE ÅR

Nu har en verden gitt seg hen
i fryd fordi et barn er født.
De kom, de kristne bombefly;
der skrek en mor; et barn var dødt

Og andre småbarn sprang i angst
og skjulte seg, den glade jul.
Nu kan vi skjønne salmens ord:
at engler daler ned i skjul.

O fred på jord og fryd på jord!
Vi står i kveld med spente sinn,
blandt julelys og bombebål
og ser det gamle år gå inn.

Glorød går Jordens akse rundt.
Hvem stanser vanviddet? Vi vet
den hånd som griper, svies av.
Dyrt koster nu rettferdighet.

Men noen var det som grep til.
De har ikveld sin møtesal
i skyttergravens føik av sne, —
blandt dødsstønn på et hospital.

Vi blev tilbake, og vi spør:
må prisen bare være blod.
Husk da: den gjeld kan bli betalt
hver dag ved uforsonlig tro.

For våre fiender elsker tvil,

og tviler du, da går de frem.
Men er din egen vilje hård
da er du med og stanser dem.

I alle land går kampens front.
Kjemp hvor du er den gode strid.
Den dag du vant en seier her,
den dag forsvarte du Madrid.

Din offervilje og ditt mot
kan støtte op ved Teruel.
Frihetens nye, sterke år. –
Vær med og skap det, fra ikveld!

Du er ansvarlig kamerat.
Bryt gjennom! Seiren er dig selv.

TIL DE ARBEIDSLØSES BARN

Vi feirer nu et fattig barn
Svøpt i en krybbes strå.
Han hersker nu i himmerik,
Så vakkert kan det gå.

Her kommer dine arme små
Fra sorg, fra sult, fra gru.
De blev korsfestet alt som barn,
Kom også dem ihu.

III

SJØMANNEN

Han lå bakom køygardinen
med bleke benete trekk
og stirret med tomme øyne
opp i et vablet dekk.

Han var ingen trekkspill-sjøgutt,
men bare en motormann
som visste hva Greenock bød på
og gad ikke gå iland.

Han langet en arm ut av køyen
og var så heldig å få
en tale om våre sjøfolk
da han slo London på.

Begeistret ropte en stemme
utover hav og havn:
Vi seiler, vi bringer oljen,
verden ærer vårt navn!

Men mørk av harm måtte røsten
dvele efter en stund
ved dem som er gått fra borde,
dem spyttet han ut av sin munn

Så mintes han atter feststemt,
landet fra fjell til sjø.
For det skal vi seile, sa han,
for det er det kjært å dø.

Hjemmefronten, vår stolthet,
kjemper i sult og tross.
De krever, og her er svaret:
dere kan tro på oss.

Stemmen skurret og døde
da mannen i køyen slo av.
Så lå han med harde øyne
og smilte som om han sa:

«Hva ville skje om det krevdes
at hver skulle svare for seg.
Vi bringer oljen, sa du,
men når ble den brakt av *deg*?

Du oljebringende nordmann —
Siden du er så kvass
mot dem som ikke tør seile,
gå ut og ta deres plass.

Du kunne skrelle poteter,
gi kokken en hjelpende hand,
og når du er tre ganger senket,
kan du igjen få bli *ånd*.

Du som vil dø for landet —
si meg fortrolig bror,
hvor har du gjennomlidt døden,
vis dine naglebor.

Men også de kjempende hjemme
eier du, gla og frisk,
og bruker dét som de lider
på oss som en cirkuspisk.

Om far min sitter i fengsel
og gutten går sulten i seng,
behøver de ikke å tjene
deg som en heiagjeng.

Vår stolthet? At andre kjemper?

Hver skal svare for seg.

Vi skal ikke gjøre folkets
nød til en næringsvei.

Men en ting kunne du gjerne
betro meg: Hvordan kan det skje
at bare vi sjøfolk er utvalgt
til å bli herjet med?

Vi hører sandelig ingen
formane påny og påny
soldaten til å marsjere
og flygeren til å fly.

Er vi så håbløst dumme,
så fulle av umulige feil
at alltid må noen rope,
vik ikke, svik ikke, seil!

Men var vi ikke de første
som skjønnte hva striden gjaldt?
Vi streiket mot Hitler i Spania.
Sjøfolk kjempet og falt.

For dét ble vi hånet dengang.
(Hver skal svare for seg).
Men var vi da landet vårt kalte
så meget verre enn deg?

Er det *på plass* vi skal holdes?
Hvor vi vender oss hen
summer med ros og refsing
ivrige mellem-menn.

Vi klarer oss bedre uten,
selv om fingrene klør
på mange etter å være
frihetens direktør.

Vi hjelpes ikke av hissing.
Det er et arbeid vi gjør.
Vi seiler og vi skal seile.
Det gjorde vi også før.

Storm og tåke og blindskjær,
med det var vi vant å stri,
ubåter, fly og miner
det får vi finne oss i.

Så seiler vi, seiler, seiler.
Vi tør ikke tenke på
at motstand kan brytes hjemme
og barn kan bli hunger-grå.

Hva skal vi da være stolt av?
Når ingen lenger kan ta
posterings fra deres regnskap
og gi dem til oss: hva da?

Da skal vi likevel seile
i bitre, frysende år,
fordi vi kan ikke annet,
fordi denne krigen er *vår*.

Vi kan ikke leve som treller.
Men godt om vi også fant
noe som gjennom nøden
står rent og nakent og sant.

Kjenner du frihetens ansikt?

Nærm deg og du skal se:

det er et dødninge-hode.

Skremmes du bort av det?

Så kan vi slippe å tro på

at han som sitter i land

og kriger som ingen annen

skal være fremtidens mann.

Fare skal være en vinning.

Trygghet skal være et tap.

Alt som skal telle er slitets

og offerets fellesskap.

Ingen skal leve på andre.

Si ikke vi. Si jeg.

For det blir den nye verden:

at hver skal svare for seg.»

Ishavet, juli 1942.

DEN MENNESKELIGE NATUR

Krig, sa en offisers-bror,

bestemt, men likevel godslig,

og tente med omhu sigaren,

«krig vil det være bestandig».

Med velvære i sitt vesen,

beskyttende i sin visdom,

sluttet han tankerekken

mandig og kort: «For slik er

den menneskelige natur».

Han var så fornøyet som om
det burde vært hilst med fanfarer:
hurra, hurra,
den menneskelige natur.

Nyss ble han fløyet fra Stockholm,
men først idag var han oppsydd
og ute i uniform,
med knitrende ridebukser,
fløtefarvede, lekre;
til brystet hadde han kjøpt seg
en meter med ordensbånd,
hurra, hurra,
en meter med ordensbånd.

Er, tenkte jeg straks lærvillig,
hans utsagn virkelig mulig?
Er det iblant mitt bekjentskap
noen som faktisk har krigen
umettelig i sin natur?

Jeg tenkte på våpenfeller
som vi har etterlatt hjemme:
hver den som savner og sulter
bak mørke, hærtatte kyster
er på den gråbleke fronten
i den totale krig –
gamle, ensomme kvinner
som våkner hver morgen til nøden,
alltid litt mere trette.
Tappert nok tar de krigen –
men var den i deres *natur*?

Skamfull husket jeg: selvsagt
med mennesket menes *mannen*.
Da så jeg for meg en sjømann
en morgen i faresonen,
han kom fra rortørn på broen
og seilte nedover leidren
hvor skibshunden tok imot ham.
Leende, gjøende rullet
begge to bortover dekket.
Nylig var han, forfrosset,
blitt pikket opp fra en flåte
da tankbåten hans ble senket;
med atten sting i en skulder
etter et bombefly.
Nå lekte han seg med bikkjen.

Det var som han faktisk kunne
unnvære hele krigen.
Så ruslet han inn, til køyen,
med bryllupsbildet på skottet.
Stram og med hvite hansker
stirrer han på sin kone,
alltid, i Sandefjord.
Bildet var lenge savnet –
Senket med siste båten;
men nå vidunderlig oppstått,
lånt av en tante i Brooklyn.

Jeg husket en annen, en flyger,
han hadde vært over målet;
forbi var de dirrende ville

sekundene; gjennom skyer
fløy han tilbake mot trygghet.
Han klavret fra førersetet
og lot nummer to ta kontrollen
stod sliten og tok seg en røyk.
Hva tenkte han da på, helten?

Han prøvde å rope noe.
Det taptet i motordrønnet.
Igjen ble det bleke smilet.
Men leben formet: «Idag er
gutten min åtte år.»

Dog krigen, mente min felle
er vitterlig nedlagt i *alle*.
Så han med sjelens øyne
krigens robustere mening?
Undrende måtte jeg spørre:
hva var de syner han så?

Skimtet han staben han var blant,
mens gårdene flammet som fakler
mot vårnattens ishvite stjerner –
husket han dødstrette venners
grimete harde forpinthet,
hvor alt var brent ned, uten plikten?

Så han i morgenens silregn
knoker som lå langs et skogholt
og skjøt til granaten fant dem.
De veltet seg om på snøen
og blødde tildøde, betalt med
en krone og femti pr. dag.

(Eller var han der ikke?)
Jeg skjønnte, han så noe større.
Det var sin ungdoms drømmer
om krig i udadleg *orden*
med storarmeenes oppmarsj,
(og ikke det blodige rotet
langs kronglete bekkefar hjemme)
han endelig, tre år etter,
så foldet ut for sitt blikk.
Hver dag var nærmere seiren,
hver dag var nærmere freden,
så smilende kunne han fastslå,
hvor krigen var hans natur.

II.

Nei! ropte, advarende, røsten
jeg heldigvis har i mitt indre.
Skal du da aldri lære
hva tanker kan føre til?

Kast ikke sten på den troen
som i sin bitre erfaring,
urokket, står for de fleste:
at krig vil det være bestandig.
Tviler du – hva blir det neste?

Hva tør et menneske tenke?
Hjemme tror de på tanken.
Vi må det ikke, fordi den
er i sitt vesen en uro.
Å tenke er alltid å splitte,

og nå er enighet alt.

Vi som har mistet landet
er i vårt sinn mer fortvilet
enn kanskje vi aner selv.

Vi henger utfor et bråstup
og fremtiden svartner under,
vi søker med famlende hender
etter en støtte som bærer,
noe å samle oss om,
og det er de gamle tanker.

Vi fryser og ødet står om oss.
Gi oss de prøvede tanker
som ennå har legemsvarmen
av slektene før som har tenkt dem.

De har vært brukt, det er nok.
Velsignet de stengrå tanker
fra vikingetiden og lenger,
velsignet alt som vi kjenner!

Lik villfarne barn i natten
som lengter til morens fang,
slik søker vi inn til den verden
som vi har bitterlig mistet,
den lyse, vennlige verden,
den gode og varme og trygge
den gamle og kjære verden –
som krigen ble avlet av.

Barmhjertige gjemsel, skjul oss!
ber den usalige flokken
som engang drømte og håbet.

De er blitt merket ut.

Å det er menn med en fortid!

De trodde å verge freden
ved folkenes felles motstand
før volden rev lenkene sønder.

Da ropte de gamle tanker:

Men dette er aldri *prøvet!*

En stormakt har rett til å puste!

honnør for dem som vil hevne!

Forsiktig. Turr ikke Tyskland.

Lær av føreren heller –

hvordan man (ved mord og fengsler)

skaffer seg arbeidsfred ...

Slik talte og seiret da disse

sindige realister.

Slik tapte de menn som håpet,

(og det er urett å tape).

Så slapp jungelen løs.

Det er ikke nederlaget

som de er skyldtunge over.

Mange var under krigen

vekere menn enn de.

Det er i sitt eget indre

de finner sin rystende svakhet.

De trodde på *nye tanker*,

de trodde på menneskelig godhet,

fred og brorskap på jorden.

Hyss, minn dem ikke om det!

De går til sitt arbeid her ute,
står villige fram på torget
og lover aldri å håpe,
og således splitte, mer,
de gledes hvergang de blir tilgitt
av dem med de sindige tanker,
alltid betinget, på nåde.

Her fremstår min offisers-bror.

Myndig står han og smiler.

Nå er hans time kommet:

Har vi da ikke lært?

Han har en klippefast tro på
at krig vil det være bestandig,
en sunn og prøvet forakt for –
den menneskelige natur.

Kanskje han ikke har levet

så farlig som smilet hans lover.

Kanskje hans grad blir for høy til

å ofre sitt eget blod,

kanskje det isbleke blikket,

dekker en angst eller tomhet,

hva veier det mot det ene:

Han eier en gammel tanke,

han holder seg til noe evig,

den evige håpløsheten:

så *han* er en mann uten fortid.

Slik som syklonens sentrum

skjuler en dønningtung ro

med flytende slim og grønske,

kan det inne i krigen
være en råtnende stillhet.

Men stormen er ikke stilnet
og krigen er ikke opphørt,
med hatet og smerten og døden,
og dypt i menneskets hjerte
har lidelsen skapt sin vilje,
sitt egenrådige liv.

Hundrede skip i konvoien
går gjennom nattehavet.

Lengtet noen mot dagen?
Hundevakten er over.
Skipperen står på broen,
slik som han alltid gjør.

Dager og netter kleber
som uskiftet tøy til kroppen.

Lengtet noen mot dagen?
Frivakten tørner inn.
Ombord på en ammunisjonsbåt
kan alle rolig kle av seg.

Lengtet noen mot dagen?
Det er når *dagen* lysner
at ubåt-flokkene dreper.
Natten igjennom går de
ventende bak konvoien.
Det hender også at dagen
bringer en Focke-Wulf.

Lengtet noen mot dagen?

Ja det er godt den kommer –
dagen nærmere det som
de ennu kan leve for.

Det ligger menn i en veigrøft
med håndgranater i neven.
På frostjorden braker mot dem
tyske tanks over sletten.
De kjemper bak fiendens linjer.
Landsbyen deres ble avsvidd
folket ble drept som gisler.
Det dingler i månelysset
fra trær som de levet under,
mor og hustru og barn.

De gjør ikke mer enn andre.
Hærenes millioner
har også barn, drept som gisler,
gisler hos hungersnøden.
Hjertene deres er avsvidd
lik hele det livet de kjente;
bare ett håp er igjen.

I mørket langsmed en veigrøft
ligger det menn og venter.

Luftvernet skjøt over Holland
Jagere gikk til angrep.
Bombeflyene drønner
rolige frem mot målet.
Snart kan de skimte Köln.
Det er som jorden har kastet
en ildvegg opp av granater,

som intet kan gå igjennom.
Så går maskinen inn –
inn i den brennende muren,
slengt omkring som av stormkast
(da flyet til venstre ble rammet
og plutselig var ikke mere)
hugget av hvinende splinter
(skytteren skrek og stupte
og skriket føltes som stumhet),
og alltid reises det nye
ildvegger, sirkel på sirkel,
som de må bryte seg gjennom
inn mot det innerste målet.
Tilslutt kan bomben slippes.
Tusen fly er i luften,
seks tusen mann er omkring dem
i jernstormen, dreper og drepes
og hugger seg veien tilbake
utgjennom døden som sperrer.
Så er det plutselig stille,
de klarte det, de er ute;
langt borte, under dem, ser de
byen som brenner i natten.
Maskinen svinger tilbake,
den skal påny over målet.
Skytteren ligger livløs
i blod og glasskår i mørket.
Dette er annet oppløp,
ennå har de en bombe
og nå skal de treffe bedre,

og det er ennå så mange
brennende netter å dø i,
at de kan likegodt bruke
denne så langt som de orker,
og noe er ennå ugjort.

Det er som om menn vidd til døden,
i himlen, på havet og jorden,
har gjennomlidt håpløsheten
og ut av den tvunget håpet.

De slåss for sitt eget hjemland,
men samtidig for noe annet
som må bli gjort, før de går.

Det er en mann de skal drepe,
en mann som de alle kjenner,
en smilende mann som sier
at krig vil det være bestandig,
for krig hører *sinnet* til,
det er en mann de skal drepe
han finnes i millioner;
for ham blir granatene fraktet,
ham er det bombene søker,
ham er det knivene venter
i hatets mørknende netter,
han som har sagt til barnet
at det var mord i dets hjerte,
han som har kuet håpet
med pisken av gamle tanker,
han er det som skal dø.

Mennene ved hans side

skal stupe og råtne på marken,
kvinner og barn omkring ham
skal smadres når bombene faller,
fordi det tak han er under
skal rase over hans hode;
mellom sitt eget hjemlands
knuste liv og ruiner –
der skal de finne ham, blodig,
og slite hans hjerte ut,
han skal ikke lenger huske
hvor det var morsomt å trampe
i Praha, Paris og Warszawa
i Oslo, Haag og Odessa,
å seire og gjøre inntog,
å pine og skyte gisler,
å feste på andres hunger,
han skal få stirre omkring seg
og skimte sitt testamente;
det var ikke fullt så morsomt,
det var ikke så *naturlig*
han engang mente det var.
Det er en mann de skal drepe
Så blir det stille på jorden.
Hvor er den røsten som piper
at krig må det være bestandig,
han kjenner det i seg selv?
Den som gråter av hunger
skal mettes og tåren skal tørkes,
men den som gråter av hevnløst
skal ikke lenger ynkes,

og mennenes frie forbund
skal verge og verne og vokte
mennesket slik som det er,
befriidd for det gamles terror,
vennesælt, glad ved å hjelpe.
Fred skal det alltid være
i deres verden; *for slik er
den menneskelige natur.*

Må vi da ikke rope:

«Arme villedte ungdom,
mennesket kan ikke klare
å bære så edel en byrde,
og dette er nye tanker,
dette er aldri prøvet.»

Stille, hva er det de svarer:

«*Døden* ble aldri prøvet.

Det som vi gjør er dristig.

Vi skal ikke komme tilbake;
for hver av oss er det nytt.»

Hvorfor skal bare tanken
få lov til å svikte i feighet.

Fortvilelsen kan være bunnløs,
så hvorfor kan ikke håpet?

Vi som skal dø behøver
ikke å sikre vår fremtid
og rope: Vi trenges bestandig.

Vi skal ikke sitte i freden
og minnes alt hva vi gjorde,
den, som vil gjøre det, lyver.

Han har ikke gjennomlevet
en smerte for dyp til ord.

Den som kan minnes, *har* intet,
og han har glemt og forrådt oss.

Alt som vi ber om er stumhet.

Reis ingen monumenter.

La akrer som aldri har sett oss

og gamle kvinner i solen

og unger som leker, og bjørker

som usåret løfter sitt lys-slør

være vår evighet.

Men dere som lever, må våke

over den fred vi skimtet

i naboskapet av døden,

lidelsens siste glede.

Bli fremfor alt ikke *trette* –

som mennesker blir etter kriger –

når grumset og griskheten kommer

i følge med motløsheten,

det varme råtnende dyndet

lagret av hundrede slektledd

hvor sinnet kan krype til hvile

og han som vi drepte kan oppstå.

Vi som er tapt i natten,

vi drømte, *vi* trodde, *vi* håpet;

og ingen var trette som vi.

Hvorfor min offisers-bror,

går du med slik tilfredshet,

overbærende, kjølig

som om du hadde en viden

om noe som alltid vil seire
og noe som alltid vil tape,
tilbake til ditt kontor?

Tingvellir, september 1942.

VIGGO HANSTEEN

*Slutten av diktet til Viggo Hansteen hadde opprinnelig denne formen.
Nordahl Grieg ville gjerne at også den skulle bli kjent – når krigen var forbi.*

Rolige eller angstgrå stod de ved dødens slukt;
men livet hadde tatt mot dem; hver av dem var blitt *brukt*.

Hvem tør ta dem til inntekt? De dannet sitt eget parti
der ingen behøver å kreve; men alle har noe å gi.

Fra dødstimens bleke brorskap skal de gå inn i vår fred.

Og de vil drives tilbake og vises sitt hvilested.

Kanskje det *samme* hjertet som kunne ha gitt sitt blod
vil ikke tåle i livet det som de falne forstod.

Jorden skal ryddes for døde, bli rede til salg og kjøp.

(Den sløve tanken kan myrde så godt som et bøsselep.)

Alt som er lavt skal bli kalt for: den menneskelige natur.

(Glemte er korsløse graver, sveket er blodvåt mur.)

Menneskets stolte hjerte, som grenseløst gir seg hen

villig, hvis det blir kalt på, å dø for en ukjent venn –

menneskets stakkars hjerte som, fattig, ikke formår

å bære sin egen storhet gjennom de lange år –

bøddel og gjenoppvekker, aske og offerild –

men *denne* gang må du, hjerte, få kraft til å strekke til!

Vi kan ikke miste dere, dere må bli oss nær,

de blodige patrioter, fremst i frihetens hær.

Over de dødes rike står luften ukrenkelig ren.

Det er som å splitte et vennskap, hvis vi vil nevne en.

Alltid kommer det nye. Vi kjenner dem, mann etter mann,

og med vårt liv må vi huske: at slik er vårt fedreland.

IV

ODE TIL EN GRESK VASE

Av John Keats.

Du stillhetens jomfruelige brud,

du barn av fred og tidens sene gang,

du sagaskriver som kan bære bud

om det du kjenner, skjønnere enn sang!

Hva er det sagn som løvkranset går igjen

omkring din form med guder eller menn,

i hyrdens berge eller dalens skjød?

Hvem er de piker her som styrter vekk?

Hva røber jaktens lyst? og fluktens skrekk?

Og disse fløyter? den ekstasens glød?

De toner som vi hører, elsker vi,

men elsker dem vi bare *aner*, mer!

Spill derfor videre den melodi

som evig, blide fløyter er oss kjær!

Du skjønnne yngling, du skal aldri gå

bort fra ditt spill, og aldri skal du nå

o elsker, til ditt mål, til kyssets lønn!

Så nær ved målet! Grem deg ikke dog!

Du elsker evig. *Hun* må bli her og ...

Kan aldri falme, men er alltid skjønn!

O lykkelige trær, som blomstrer nu

og ingegang kan visne, ingegang!

Og lykkelige, lykkelige du

hvis fløyte alltid skjelver ny av sang!

O, mere lykke, mere kjærlighet!

Så full av løfter, mens i fryd den vet

at den er åndende og søt og ung!

Så lik den vi andre får til del,

som herjer med sin lede i vår sjel

og gjør vår panne brennende og tung!

Hvem kommer hit til dette offersted?

Til hvilket alter fører du, o prest,

den kvige her, som rautende går med,

mens grønne kranser smykker den til fest?

Hvor er den lille by, ved flod, ved kyst,

på fjell måskje, som ligger ganske tyst

og folketom i offermorgnens skjær?

O lille by, der kommer ingen hjem

til dine gaters døde ro, av dem

som visste *hvorfor* det er øde her!

Du barn av Attika! med evig liv,

av marmor — menn og piker, hugges inn!

Med skogens løv og stier gjennom siv!

Du stumme form, du svimler for vårt sinn

som evigheten: kolde pastoral ...

Når alderdommen kommer med sin kval

blir du igjen, når intet annet er,

en venn som sier til oss disse ord:

«Alt sant er skjønt, alt skjønt er sant.» På jord
er dette alt I vet. Vit ikke mer!

«BELLE DAME SANS MERCI»

En ballade av John Keats.

«O riddersmann, hvad feiler dig,
så blek, så ensom på din gang?
Alt sjøens siv er visnet bort,
stum er hver sang.

O riddersmann, hvad feiler dig,
så herjet, smerteslått og svak?
Hver ekorns forrådsbod er fylt;
korn under tak.

En lilje gror på pannens hvelv,
med feberdugg, fra sorgens sjø.
Men på din kinn, der kan jeg se
en rose dø –.»

«En kvinne møtte jeg på vang,
en fremmed, o så underbar.
Det hår, den fot ... Men hennes blikk,
så vilt det var.

Jeg smykket hennes hår og bryst
og midjen med en blomsterkrans.
Og blikket talte kjærlighet
med sorgfull glans.

Jeg satte henne på min hest
og så blott henne dagen lang.

Hun bøiet sig mot mig og kvad
en alfesang.

Hun fant mig røtter til behag
og honning, manna langs vår vei
Og i sitt sprog, så sa hun visst:
jeg elsker dig.

Hun tok mig til sin alfehaug
og klaget der som sår musikk.
Der lukket jeg med fire kyss
det ville blikk.»

Der kysset hun mig blidt isøvn,
der drømte jeg – ve! hvad er hendt?
den drøm som jeg har nettop drømt
på iskold skrent.

De bleke konger kom på rad,
og krigere, hver hvit og kold.
De skrek: La Belle Dame Sans Merci
er du ivold!

De døde leber skimtet jeg,
med redslens varsel, mot mig vendt.
Så våknet jeg, og fant mig her
på iskold skrent.

Og derfor må jeg flakke her,
så blek, så ensom på min gang,
skjønt sjøens siv er visnet bort,
og stum hver sang.

KJÆRLIGHETENS FILOSOFI

Av Percy B. Shelley.

Hver kilde søker mot elven,
som elven mot bølgeskummet,
i samme forelskede skjelven
som blest møter blest med, i rummet!
Se loven fra Gud! Der menes
at intet skal være spredt ...
Så kjære — hvorfor forenes
vi ikke til ett?
Bergene kyskes av luften,
bølgene favnes i blinde,
og blomsten, beruset av duften,
synker mot sin veninde, —
solen og månen drysser
sitt kyss over hav og hei —
hvad gavner at alle kysser,
når du ikke mig?

GOD NATT!

Av Percy B. Shelley.

God natt? Nei, dårlig, kjære du,
er timen da farvel blir tatt.
Men la oss ikke skilles nu —
da vil det bli *god* natt!
Du ønsker: la hans natt bli god,
la fly den stund han har forlatt.
Men lar du ønsket i bero,

da vil det bli *god* natt!

For hjerter som har samme hjem
fra kvelden dør til dagen tar fatt,
er natten god; ti mellom dem
blir aldri sagt *god* natt!

«NÅR DU ER GÅTT –»

Av Percy B. Shelley.

Den toner bort den blide sang;
i minnet skjelver dog en klang ...
Fiolen selv kan visne hen,
men duftens sødme blir igjen.

Når rosen dør, dens blade er
en seng for deres hjertenskjær.

Når du er gått, min elskov sanker
sin rosenseng av dine tanker.

TIL DIG

Av Percy B. Shelley.

Ett løfte er skjænket for tit,
at jeg skulde skjænke det.
Ett ord er blitt krænket for tit,
at du skulde krænke det.

Ett håb er fortvilelse nær,
så la det blott vandre!

Medynk fra dig er mer kjær
end håbet fra andre.

Vent ikke *kjærlighets* bud!
Men si ikke nei til
den længsel som stiger mot Gud
og jeg tror – finder vei til.
Nattens længsel mot dag,
en mølls mot en stjerne,
den drøm som fra sorg og bedrag
flyr hjem til det fjerne.

«MITT FEDRELAND – GODNATT!»

Av Lord Byron.

Farvel, farvel! Nu svinner bort
mitt land bak bølgens blå!
Det bryter hvitt, det kuler sort,
snart faller natten på.
Med kurs langs solens aftenvei
er alle seil blitt satt –
farvel en stund til den og dig,
mitt fedreland – godnatt!

Snart stiger den av sjøens skum
fra morgenrødens rand,
og jeg skal se det øde rum,
men ikke dig, mitt land!
Forlatt blir nu min gode hall,
grodd til blir parkens grunn,
og vandreren som kommer, skal
blott møtes av min hund.

«Min lille pasje, kom nu hit –

si hvorfor gråter du!
Går bølgen altfor vill og hvit,
er stormen full av gru?
Men tro mig! Le du trygt påny –
vår bark kan le igjen!
Din beste falk kan ikke fly
mer lystelig enn den!»

«I stormens angst skal glad jeg stå,
i havs og natts og vinds –
men herre, undr Jer ikke på
om jeg er tung tilsinns.
En far forlot jeg i mitt hjem,
en mor som er mig kjær;
av venner har jeg bare dem,
foruten Gud og Jer.

Min far – han tok mig ømt i favn,
men kunde lite si;
men mor vil gråte ved mitt navn
til reisen er forbi ...»

«Nok min gutt! Jeg ser det nu,
den sømmer sig din gråt –
hvis jeg var skyldfri slik som du,
min kinn var også våt.

Men du, min tjener! Dine trekk
er hvite – gi mig svar:
Har stormen fylt ditt sinn med skrekk,
har fiendens manovar?»

«I tror jeg frykter for mitt liv?
I dømmer mig for vek.

Men avskjedstanken på min viv
kan gjøre kinnen blek.

Tett ved Jer hall, i skogens snar,
der bor hun med de små,
og når de roper på sin far,
hvad svar skal da de få?»
«Nok, nok min tjener! Du har rett,
du føler dypt og smukt ...
Men jeg, hvis sinn er mere lett,
må le ved skibets flukt!»

For hvem må ikke dra i tvil
de tårer som man ser?
Snart smiler der nok nye smil
hos viv og hjertenskjær!
Jeg byr dem livets lyst som kom,
foruten sorg farvel!
Min sorg — min sorg bad ingen om!
Det er min sorg ikveld ...

Så ensom, ensom går min vei
alt på det hvite hav.
Men ingen får et sukk fra mig
som ingen holder av!
Og hylér nu i savn min hund,
kan savnet mates bort,
og den vil rive *mig* isund
ved hjemmets egen port!

Med dig, mitt skib, vil nu jeg gå,
mens skummet fråder hvitt!
Mot hvilket land — er i det blå,

så hvorfor hjem til mitt?
Vel møtt – I bølger hvor vi flyr,
og hav! er du forlatt –
vel møtt i Østens eventyr –
mitt fedreland – godnatt!

AMBARVALIA

Linjer skrevet i den tro at den gamle romerske minnefest for de døde blev kalt Ambarvalia.

Av Rupert Brooke.

Enn går min vei i dal og på hei
og verden er sang og spill!
Så fjern hun er, men så kjær, så kjær,
min elskte er sterk og mild!

Å, tross de år og de mil som skiller,
og tross vår lodd og vår del,
husker jeg alt, og vandrer
med latter i min sjel!

Bort fra hver pusling som intet forstår,
går jeg mot berget avsted,
hvor solen tindrer; og jeg erindrer;
og ser at en dag går ned.

Gull er mitt hjerte, og verden er gyllen,
en fjelltopp er kysset av lys,
men luften er stille om bergets topp
med skumringens første gys,
til mørket stryker den dødsstille dal,
på larmende, mystisk fangst,

og vinden blåser og lyset går,
og natten er full av angst!

Og jeg vet at en natt på et annet fjell
i et sprog som jeg ikke kjenner,
hører jeg engang et bud fra dig
fra dem som var dine venner:

Jorden og himlen og blesten skal
si det fra fjell til fjell,
uten trøst og i mørke; og jeg
vet du er død den kveld.

Jeg går ikke til din messe,
jeg blir ikke gravølets gjest.
Din slekt vil sikkerlig vite sin plikt
og sørge ved dødens fest ...

De vil rose alt som var dårlig
og glemme alt godt ved dig,
og undres hvorledes det hele skal gå,
og så vil de gå sin vei!

Men stillere enn en sovende
og frem med og fjern å se –
røres du ikke av gråten;
at det er kaldt – hvad gjør det?

Lebene vil ikke le den natt,
hendene flyttes ei vekk.
Og endelig ligger ditt hår i ro
omkring de stivnede trekk!

Med snøfting og snusing og lommeduk
og sømmelig sorg i kor,

med vin og med skinke, blir de nok flinke
å senke en dronning på jord.

Deres døde små hjerter vil gå uten sorg
og følge ditt ensomme ridt.

Et høit og et modig og levende hjerte
visste de aldri var ditt.

Jeg vil ikke gå til din messe,
til mat og til drikkevarer,
jeg vil ikke si deres løgne om død
til den døde som ikke svarer.

Men snøfting og snusing og lommeduk
vil de gi dig til muldens natt.

Og så går de kolde og undrende hjem.

Og ormene vil ta fatt.

Men, leende, halvveis mot himlen,
hvor blesten går til og fra,
blandt stjernene kolde, der vil jeg holde
din Ambarvalia!

1914-SONETTENE

Av Rupert Brooke.

1. Fred.

Ha takk, o Gud, som gav oss denne dag
og bød vår ungdom, sløvt i søvn begravet,
med nyfødt vilje i hvert ansiktsdrag
å styrte sig som svømmeren i havet,

bort fra en verden, kald i sin forstening,
hvor æren ikke ildnet hjertet mer
og menn var ikke menn, og livets mening:
den lille tomhet kjærligheten er!

O, vi som har kjent skam, vi fant et sted her,
hvor hver en kval er slukket når vi sover
og alt vårt tap – et åndedrag forøden,
og intet ryster hjertets glade fred her,
uten en krampe som går hurtig over ...
Vår verste venn og fiende er kun døden!

2. Trygghet.

Blandt alle dem som føler lykke nu,
er ingen dog velsignet slik som de,
som fattet i en tid av angst og gru
vårt dunkle budskap: Hvem er trygg som vi?
Vi leser trygghet i en evig skrift
av blesten, morgenen og menskerøsten,
i nattens stillhet og i skyers drift,
i søvn og fuglesang og land om høsten.

Vårt er et hus som tiden ikke ryster.

Vår er en fred hvor smerten ikke når mig.

Hvad makter krig? Trygg går jeg hvor jeg lyster,
beskyttet hemmelig når døden slår mig!

Trygg, hvor trygghet taptas, trygg, hvor alle falt;
og dør mitt stakkels legeme – da tryggere enn alt.

3. De døde.

Blås, I trompeter, for de rike døde!
Ti ingen var så arm og kummerfull –
de gav oss døende langt mer enn gull!
De oppgav verden, skjenket ut sin røde
og fine ungdomsvin, de gikk fra hjem
og smil og arbeid i de år som kommer,
de ofret sønner av sin tapte sommer,
og nektet sig sin evighet ved dem!
Trompeter, blås! De gav oss for vår verd
all helligdom og kjærlighet og smerte.
Og æren treffes atter på vår ferd
og gir oss gavmildt mere enn vårt tarv.
Og edelhet får leve i vårt hjerte.
Og vi er kommet til vår fedrearv.

4. De døde.

De hjerter her var skapt av sorg og glede
hvor efter gråten: smilet skalv påny;
og mildhet kom med år og dages kjede.
De eiet farver, sofall og gry.
De hørte toner, så på alt som levet,
de sov og våket, elsket, lo som vi,
og satt av ensomheten gjennombevet.
De strøk en kinn, en blomst. Det er forbi.
De var som sjøen bragt i lek av blåsten
og tendt av himlene. Men så kom frosten
og stanset på sitt bud den bølgedans.
Men se! Den strenge Gud har efterlatt den
som hvite verdener av ubrutt glans,

en fred som skinner evig under natten.

5. Soldaten.

Tenk bare dette om mig, hvis jeg dør:
Der er et hjørne av en fremmed jord,
som er for alltid England. Mer rik enn før
vil mulden bli ved støvets rike spor,
et støv som England skapte og gav sans
og gav å elske sine blomsters duft,
en del av England, åndende dets luft
døpt av dets elver og dets solskinnsglans.

Og tenk, o hjerte – når du ånder med
i evighetens sjel, da kan igjen
du gi til England dine tankers vrimmel,
dem England gav dig, engang det var fred,
med latter, drøm og smil fra venn til venn,
i milde hjerter under Englands himmel!

SANKT PETER BERETTER EN EPISODE FRA OPSTANDELSSENS MORGEN

Av James Weldon Johnson.

I.

Da løftet Gabriel sin sølvtrompet
og gjennom rummets øde majestet,
klang, kallende til liv, en storm av toner.
Og kloden skalv. Nu våknet millioner:

De døde stumme liv som lå begravet
i jordens skjød, i dypene av havet,
de brøt sig frem av bølgen, op av mulden,
fra jungelsumpene og isbrekulden,
de reiste sig fra gravens klamme gys
med nye legemer i livets lys.

De pustet lykkelig og dypt og fritt.
Glad runget jorden under deres skritt.

Og Guds herolder suste fjernt og nær,
og ordnet disse gjenopstandnes hær.
Så gikk de fremover mens hjertet bevet:
var navnet blitt i livets bøker skrevet?

Og evig nye døde kom og kom
i blek tumult på veien til sin dom.
Da lød der ordrer – skingrende, intense,
fra landet bak den amerikanske grense.

II.

Det var vel helst en blodfull veteran –
i fredstid stormester i Ku-Klux-Klan –
som skrek det ut: hver patriotisk ånd
har raskt å rykke frem til Washington,
og holde sig til mønstringen parat
ved graven hos den ukjente soldat –
som nu steg op på andre dødes vis –
og eskortere ham til Paradis.

De kom, de kom! Bedekket med medaljer
med brede skuldrer og med smekre taljer,

krigsveteraner fra Haiti, Kuba
og Frankrike, – ført an med horn og tuba

Og yngre slekter – som var ikke borte
når det gjaldt krigersk snitt, især i skjorte,
de kom marsjerende med blikket tendt
av arisk kraft til hundrede procent.

Det drønnet på den store aveny
titusen menn, titusen menn på ny.
Slutt på! skrek baktroppen idet den kom –
kan hende er han gått, og graven tom!

O nei. Da hele hæren var nådd dit
lå graven uberørt og marmorhvit.
Vær stille! Hør! Dypt under stenen lød
en uro som et barn i morens skjød.

Da grep de sine redskap. Fliser føk
fra mausoleet, jorden stod i røk.
I feberlengsel grov de helten frem.
Den ukjente soldaten ventet dem.

Selv hjalp han til da hendene blev fri!
Snart er hans mørke fangenskap forbi.
Snart kan de skimte helten der han ligger ...
«Forbarm dig Gud!» de skrek – «det er en nigger.»

Først dødsstillhet, den stumme vantros gru.
Så galehuset, et avsindig nu,
de hylte, breket, hulket: protester!
Da steg han op, og intet nyttet mer.

Man snakker om opstandelse! I skrekk
og hat og harm drog æresvakten vekk.

Men midt blandt marmorgravens brutte sten som
var veltet bort, stod den opstandne, ensom.

III.

Min dag var slutt. All dommens gjerning gjort.

Og langsomt låste jeg min perleport.

God tid jeg gav mig. For som dere vet
var tiden ophørt. Det var evighet.

Men fra den gylne sol som ikke sank,
skred der en mann imot mig, mørk og rank,
den ukjente soldat, bedekt med jord og slam,
og mens han steg mot Gud, steg der en sang fra ham

«Dype flod, mitt hjem er over Jordan.

Dype flod, jeg vil over dig for å slå leir.»

Stigende, syngende:

«Dype flod, mitt hjem er over Jordan.

Dype flod, jeg vil over dig for å slå leir.»

Nærmere, høiere:

«Dype flod, mitt hjem er over Jordan.

Dype flod, jeg vil over dig for å slå leir.»

Ved Jaspis-muren:

«Dype flod, mitt hjem er over Jordan

Dype flod,

o Gud,

jeg vil over dig for å slå leir.»

Da sprang jeg frem, og åpnet porten vidt.

Syngende skred han inn, med lange, ledige skritt

Syngende gikk han den gylne vei,

den skinnende trone imot.

Sangen fra strupen paret sig med
drønnet under hans fot.

Engelsoldaten høi og sort, ensom som ofte før,
skridende op den gylne vei, og foran Guds trone: honnør.

Syngende, syngende, syngende,
syngende stolt og fri,
syngende, syngende, syngende,
til himlen selv stemte i:

«Dype flod, mitt hjem er over Jordan.

Dype flod, jeg vil over dig for å slå leir.»

Noter:

Nordahl Griegs *Håbet* er lastet ned gratis fra bokselskap.no